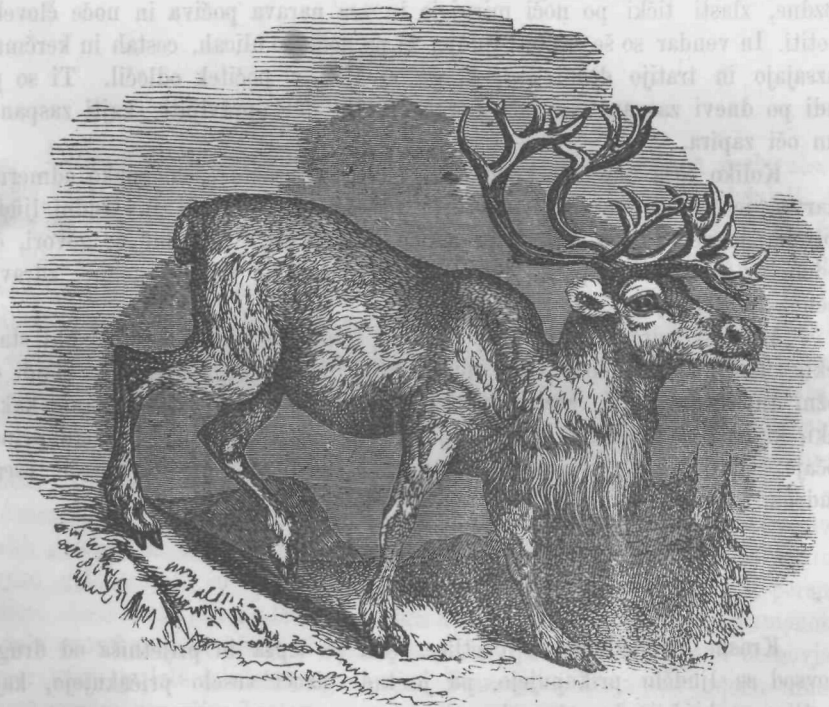

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Severni jelen.

Daleč v severji na bregovih ledenega morja, kjer je zemlja vsa drugačna nego naša slovenska, živi severni jelen (*Cervus tarándus*), ki je za ondotne prebivalce največi dobrotnik in edina domača žival, ktera jim daje obleko, mesó, mleko, sir in maslo, verhi tega pa tudi vozi in nosi tovore. Ako si to žival bolj natanko ogledamo, berž nas spominja na našega domačega jelena, a vendar se močno razlikuje od njega. Severni jelen je bolj zatrepánega trupla, ima krajše noge in krajši vrat, kakor naši navadni jeleni.

Tudi se ne nosi tako mogočno in imenitno kakor naši pravi jeleni. Glavo ima telebasto, gobec trobast, parklje široke in globoko razklane. Na doljnji strani vratú mu visi precej dolga griva. Samec in samica imata na glavi tanko, mnogorogljato rogovje, ki je na koncu ploščato, nad očmi pa prav lopatasto. Vsako zimo jim rogovje odpade in kmalu potem zopet na novo poganja.

Dasiravno so udomačeni jeleni krotki, vendar ni tako lahko ž njimi ravhati, kakor z našo domačo živino. Jeleni so svojeglavni in termasti.

Pasejo se, kjerkoli jih je volja, sedaj na gorah, sedaj na nižavi, sedaj v gozdu, sedaj zopet na močvirji, in človek mora v eno mér hoditi za njimi ter zato ne more imeti stalnega stanovanja. Poglavitna hrana severnim jelenom je neki lišaj, ki povsod na severji prav obilno raste in si ga žival po zimi s parklji izkoplje izpod snega. Zató pa prebivalcem merzlih severnih krajev ni treba spravljati kerme za zimo, žival si zna sama pomagati.

Laponski pastir je velik siromak. Vedno mora hoditi za čredo, da mu se preveč ne razkropi. Po letu ga koljejo komarji, po zimi pa zmerzuje, ker dostikrat nima derv, da bi si zakuril in si ogrel premerle ude. Obupati bi moral, ako ne bi imel pametnega in zvestega psa, ki derži čredo v najlepšem redu, ki z gospodarjem vred zmerzuje in strada, pa se tudi ž njim gosti in veseli, kedar pridejo boljši časi. — Zvečer ženó psi čredo v neko ograjo, kjer se košute pomolzejo. Pastir verže košuti zadergo na rogé ali okoli vratú in jo potem priveže za kako klado, ker mu se drugače ne dá molsti. Mleko je sladko in jako masno. Laponci delajo iz njega prav dober in okusen sir.

Laponci koljejo jeseni, ko so jeleni najdebelejši. Jelena zvežejo in položé na tla. Potem mu eden porine nož v persi do ročaja in ga pusti v rani, da se ne bi zgubila kaka kaplja kervi, Sterpljiva žival globoko vzdihne in milo obrača svoje velike oči po ljudéh, kakor bi je klicala na pomoč. Persi se kmalu zalijó s kervjo, žival se začne tresti in za nekoliko minut je mertva.

Od zaklane živali ne pride Laponcu nič v zgubo. Iz kervi si kuhajo neko juho; iz mesa pripravljajo mnogoverstna jedila in še celó mladi rogovi, dokler so še mehki, se pohrustajo; iz mesa izrežejo vse bele kite, ktere potem čehajo na tanke niti za šivanje. Iz kosmatih kož si krojijo in šivajo vso svojo obleko, iz strojenih kož si delajo svoje kočé, na kožah ležé, s kožami se pokrivajo, iz kož naposled si režejo jermenje, uzde in vojke za vprežene jelene. Pa tudi iz parkljev, rogov in celó iz kosti si delajo vsakoršno potrebno orodje.

Glejte, koliko koristi donaša človeku ena sama žival, ako si jo človek ukroti in jej pridno streže!

Severnjaki pa ne živé samo ob domačih jelenih, ampak lové in streljajo tudi divje, kjer in kakor le morejo. Ker pa ta rogin neznano dobro voha, bistro vidi in tenko čuje, zató ga je zeló težko zalezovati. Samo Laponca, ki je spreten in vajen vsakoršnega truda in terpljenja, veseli tudi neizrečeno težavni lov na divje jelene.

Perve pomladanske cvetlice.

Zvonček (*Galanthus nivalis*) raste sim ter tje pogostoma po senčnatih, nekoliko bolj vlažnih listnatih gozdih in je sploh najbolj znana